

ня, зокрема й для іноземців, більш безпечними та надійними, що прискорювало темпи промислового зростання [6, с. 148].

Отже, урядова політика царської Росії другої половини XIX – початку XX ст. спрямовувалась на стимулювання розвитку індустрії, передусім важкої, шляхом іноземних капіталовкладень. Це було пов'язано зі слабким внутрішнім ринком, нестачею власних капіталів, низькою активністю вітчизняних підприємців, психологічною неготовністю їх до підприємницької діяльності. Тому імперська влада займалася розробкою механізмів, які б сприяли максимальному залученню іноземних капіталовкладень для розбудови важкої промисловості. І хоча головну ціль у вигляді введення іноземного капіталу було досягнуто, такий стан справ суттєво вплинув на становище місцевих підприємців, відбулася втрата їхніх позицій, розбалансування внутрішнього ринку. Зростав колоніальний визиск зі сторони Російської імперії щодо українських теренів, які мали суттєвий природний і людський ресурс для повноцінного індустріального поступу.

Джерела та література

1. Балабушевич Т. А., Баран В. К. Економічна історія України: історико-економічне дослідження / ред. В. А. Смолій. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 1. 696 с.
2. Боднарчук Т. Вплив російської економічної політики на розвиток господарства та підприємництва України в період ринково-індустріальних перетворень. *Український соціум*. 2015. № 3(54). С. 74–85.
3. Куліков В. О. Підприємства й суспільство в заводських і шахтарських поселеннях Донбасу та Придніпров'я в 1870–1917 рр.: монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 388 с.
4. Куліков В. О. Російська імперська індустріалізація та дискусія про її рушійні сили в історіографії. *Вісник ХНУ. Серія «Історія»*. 2017. № 53. С. 102–111.
5. Лазанська Т. І. Історія підприємництва в Україні (на матеріалах торгово-промислової статистики XIX ст.) / ред. В. Г. Сарбей. Київ: Ін-т історії України, 1999. 282 с.
6. Молчанов В. Вплив грошової реформи С. Ю. Вітте (1895–1898 рр.) на життєвий рівень населення підросійської України. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2011. № 19. С. 129–150.

Кісельов Єгор

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КІНОІНДУСТРІЯ США У ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ

Ключові слова: кіно, США, Велика депресія.

Keywords: cinema, USA, Great Depression.

Економічна криза XX ст. у США, відома як Велика депресія (1929–1939 рр.), зачепила кожного американця, незалежно від його соціального статусу, торкнулась усіх сфер життя американського суспільства, зокрема культурного складника. Велика депресія стала предметом багатьох наукових досліджень, однак автори надають перевагу економічним та політичним сторонам кризового часу, тоді як культурні й соціальні аспекти залишаються досі недостатньо висвітленими. За умови безробіття та великої бідності населення під час Великої депресії кіно

як одна з форм проведення вільного часу отримало чималу популярність. Глядачі витрачали останні кошти, щоб подивитись щотижневу новинку в кінотеатрах, надихались героями та сюжетами кінострічок 1930-х років. Тому аналіз американської кіноіндустрії під час Великої депресії сприятиме розумінню як економічних процесів кризової доби, так і світогляду, культури США 1930-х років, дасть змогу розкрити феномен популярності голлівудських фільмів зазначеного періоду.

Мета дослідження – аналіз процесів і тенденцій, притаманних кіноіндустрії США в період Великої депресії.

Під час Великої депресії постраждало багато американських підприємств, криза торкнулась кожного громадянина США. Однак кіноіндустрія Сполучених Штатів не зазнала великих втрат та економічних проблем. Навпаки, 1930-ті рр. вважаються золотою епоєю Голлівудського кінематографа.

Для розвитку американської кіноіндустрії з 1929 р. можна виділити такі основні причини: 1) перехід на звукові технології. Перші фільми зі звуком з'явилися у 1927 р. та підкорили американських глядачів; 2) розвиток анімації, зокрема на студії Волта Діснея, де з'явився процес триколірного техніколору; 3) відсутність високої конкуренції, адже головним конкурентом було лише радіо (і меншою мірою театр через його вищу вартість); 4) студії працювали в чіткій системі, за якою мали на ринку своїх акторів, режисерів, письменників і продюсерів за контрактом, навіть володіли театрами. Ця система більш ефективна та менш складна і заплутана, ніж сучасна. Результат: студії могли швидко та вчасно випускати продукцію; 5) впровадження Кодексу виробників фільмів (Кодекс Хейса) у 1934 р., розробленого Американською асоціацією виробників і дистриб'юторів кіно. Цей Кодекс надзвичайно вплинув на зміст фільмів, диктуючи, по суті, теми, які повинні були бути висвітлені в фільмах, являючи собою своєрідну цензуру. Однак кіновиробники, хоч і змушені були пристосовуватись до реалій того часу, водночас сприяли популярності кіно – торкаючись актуальних для американського глядача тем, з чого випливає наступна причина; 6) у багатьох фільмах періоду наявні теми, що були важливими для американського народу під час депресії. Американські глядачі знаходили в кінострічках втіху, шукали сенсів, надії на краще майбутнє.

Так, у 1933 р. Волт Дісней представив мультфільм «Троє поросят», у якому виконувалась композиція «Хто боїться великого злидня?». Ця пісня не лише розвеселила глядачів, а стала своєрідною мантрою від страхів того часу, адже персонаж Вовка символізував Велику депресію. Не менш популярною стала пісня 1939 р. «Десь за веселкою» з фільму «Чарівник із країни Оз», яка уособлювала панівний настрій надії, що характеризував кінець десятиліття [1]. Голівуд пропонував і романтичні комедії – screwball comedies («Все сталося в одну ніч» 1934 р.; «Жахлива правда» 1937 р.), які поєднували ситуаційний гумор та фарс і залишались популярними до кінця 1930-х рр. У комедійному жанрі творив і Волт Дісней: у 1937 р. виходить перший повнометражний анімований фільм «Білосніжка та сім гномів», що мав шалений успіх.

У 1930-х рр. разом із комедіями, мюзиклами, вестернами популярними стали фільми про гангстерів, основані на реальних подіях. Наприклад, фільми про Аль Капоне, який став відомим у Чикаго, штат Іллінойс, під час Сухого Закону

(1920–1933 рр.), коли він заснував кримінальну імперію, що забезпечувала людей незаконним алкоголем. Кінематограф 1930-х рр. подарував американському глядачу справжніх зірок, які стали кумирами мільйонів і також сприяли розвитку індустрії: Марлен Дітріх, Ширлі Темпл, Міккі Руні, Енді Харді, Кері Грант, Айрін Данн та ін. [3].

Попри успіх, певні економічні та фінансові проблеми не оминули сферу кінематографа під час Великої депресії. Так, варто зауважити, що «звукофікація» фільмів, яка вплинула на розвиток кіномистецтва, потребувала значних інвестицій для оснащення кожної з ланок індустрії (кіностудії, кінотеатри) відповідним технічним забезпеченням, що ставило кіностудії в складну ситуацію, коли за умови скорочення прибутку потрібно було додатково витратити кошти. До 1933 р. загальна ринкова вартість 5 головних американських кіностудій становила 200 млн доларів, порівняно з приблизно 1 млрд у 1930 р. Так, прибуток студії MGM із 14,6 млн доларів у 1930 р. знизився до 4,3 млн у 1933 р. Студія Paramount, яка заробила вражаючий прибуток у 25 млн доларів у 1930 р., змушена була подати заяву про банкрутство у 1933 р. Відома Warner Brothers пройшла шлях із 17,2 млн доларів прибутку у 1929 р. до збитку у 7 млн у 1930 р., опинившись у так званій «червоній зоні» у квітні 1931 р. До літа 1933 р. третина усіх кінотеатрів була закрита.

Якщо в 1930 р. до кінотеатрів ходило 110 млн людей, то до 1933 р. відвідуваність впала приблизно 60–75 млн, а прибутки випаровувалися. Рівень безробіття сягнув 25 % у 1933 р., різко впав рівень заробітної плати.

Громадськість більше не могла собі дозволити відвідувати кіно так часто, як раніше. Кілька центів, які потрібно було витратити на вхід у кіно, стали розкішшю для багатьох. Проте індустрія продовжувала існувати, американці продовжували зберігати свої копійки, щоб побачити щотижневий фільм. Зазначені вище 60–75 млн глядачів представляли 60 % населення. Для порівняння, лише 10 % американців відвідували кіно у 1970-х роках, що свідчить про значимість кіно як культурної інституції. В кінцевому підсумку індустрія була врятована, оскільки кіно більше не було просто розвагою, але стало необхідністю у житті американців.

До того ж до осені 1933 р. банківська криза ослабла. «Новий курс» Рузвельта – набір урядових програм, спрямованих на стимулювання економіки й надання допомоги постраждалим від депресії, надав також підтримку кінотеатрам країни, кіноіндустрія почала оживати [2; 4, р. 200–201].

Отже, попри справедливе очікування падіння та стагнацію індустрії внаслідок Великої депресії, кінематограф у США переживав так званий «Золотий вік Голлівуду», 1930-ті рр. були ерою, що принесла розвиток кіно як технічно, так і зі становленням конкретних жанрів фільмів. Серед основних причин піднесення американського кінематографа періоду депресії виділено: технічний розвиток; поява анімаційних фільмів; чітка, налагоджена система роботи кіностудій; відсутність високої конкуренції з іншими сферами дозвілля; кодекс Хейса та у зв'язку з його впровадженням ще більша орієнтація студій на споживача, теми, які важливі та цікаві американцям. У кіноіндустрії США 1930-х рр. були свої фінансові проблеми, однак кінотеатр був тим місцем, куди за умов тяжкої реальності намагались утекти люди. Кінопродукція була терапевтичним відволіканням для мільйо-

нів американців, які потребували віддалитися від своїх проблем, шукали в кіно певне значення, сенс.

Джерела та література

1. 1930s: Film And Theater. *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/history/culture-magazines/1930s-film-and-theater>
2. Hollywood 1929–1941. *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/education/news-and-education-magazines/hollywood-1929-1941>
3. How movies got us through The Great Depression. *Best movies by Farr*. URL: <https://www.bestmoviesbyfarr.com/articles/movies-from-the-great-depression/2015/06>
4. Shindler C. Hollywood in Crisis: Cinema and American Society 1929–1939. Copyright, 1996. 272 p.

Богущька Оксана

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МІЖНАЦІОНАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ У СЕРЕДОВИЩІ ЖІНОК-ПОЛІТВ'ЯЗНИВ У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ

Ключові слова: жінка, ГУЛАГ, українці, національність, в'язні.

Keywords: woman, GULAG, Ukrainians, nationality, prisoners.

Однією з найтрагічніших сторінок в історії України ХХ ст. є ув'язнення у таборах ГУЛАГу та виселення «у віддалені райони СРСР» сотень тисяч українців, які боролися проти тоталітарного режиму. Радянські табори – це репресивна машина, яка покалічила мільйони людських доль, особливо жінок, які, втративши можливість створювати сім'ї та виховувати дітей, провели більшу частину свого життя у неволі або і взагалі не повернулись до мирного життя.

Окрім українців, у таборах перебували й представники десятків інших національностей: балтійці, казахи, поляки, євреї, німці. Та все ж українці були однією з найбільших етнонаціональних груп і становили другу за чисельністю етнічну групу серед усіх в'язнів ГУЛАГу. Серед них частка жінок із середини 40-х років минулого століття стрімко зростає: якщо у 1941 р. жінки становили 7,6 % загальної кількості в'язнів, влітку 1944 р. – вже 26 %, на початку 1945 р. – 30,6 % і надалі їх кількість продовжувала зростати [2, с. 126].

Відтак українським жінкам-в'язням довелося шукати форми співжиття як поміж собою, так і з представницями інших національностей. У цій статті авторкою проаналізовано на основі опублікованих спогадів жінок – колишніх в'язнів як українського, так і іншого етнічного походження стосунки у таборах між жінками різних національностей.

У спогадах українських жінок ми доволі часто можемо зустріти приклади їхньої взаємодії між собою: допомога, підтримка, хоча була між ними і ворожнеча з відповідних, зрозумілих нам причин.

Наше дослідження особливо актуальне у контексті сучасних публічних дискусій навколо конструювання сучасного українського історичного нарративу та різних інтерпретацій радянського минулого, що вимагає його глибшого вивчен-